

Zdeněk Vyhlídal

J
Kdybych
tě znovu
volal,

**už se
neotáčeš...**

Příběh Jana Opletala

J

J

Zdeněk Vyhlídal

Kdybych tě znovu volal,

už se neotáčeš...

Příběh Jana Opletala

OBJEVENÉ PORTRÉTY

PLUS

Věnováno Anně

© Zdeněk Vyhlídal, 2015

Cover Design © Tomáš Cikán, 2015

ISBN 978-80-259-0448-0

*Ti z osmadvacátého října
ti, kteří padli jako Vy
s „ne“ proti K. H. Frankovi
vlasti do mateřského klína,
i ti, kdož chtěli pohřbít Vás
jak bdělé ruce Antigony,
ti, kterým nezvonily zvony,
když černý kat jim lámal vaz,
ti, jejichž ocelová šij
dovedla odrážeti kyj,
dovedla vzdorovat i skále
ti živí i ti zemřelí,
kdož s Vámi za vlast trpěli,
jsou Vaši bratři, Jene Opletale!*

Vítězslav Nezval:
„Za Janem Opletalem“

Od osudového předělu našich novodobých dějin, od 15. března 1939, bylo zřejmé, že se český národ se svým ponížením tak snadno nesmíří. Pohled přitom upíral ke kořenům své existence, k slavným údobím minulosti. V podobném duchu probíhaly poutě a srazy k památným místům. Během posledního dubnového dne se na hoře Říp sešlo šedesát tisíc lidí. V následujících měsících se konala řada obdobných slavností – na Křemešníku, na Svaté hoře u Příbrami, u svatého Antoníčka na Uhersko-Hradištsku. Nejmhutnější shromáždění se uskutečnilo 13. srpna u svatého Vavřinečka na Domažlicku. Podle dobových zpráv bylo přítomno sto tisíc občanů. Šlo vskutku o celonárodní akci, jíž byly přítomné mnohé význačné osobnosti, zejména z oblasti kultury. Strhující řeč monsignora Staška, procítěný zpěv svatováclavského chorálu, projevy nezločného odhodlání bránit ohroženou vlast, to vše vyvolávalo nadšení a elektrizovalo shromážděné davy.

Vroucím citem byla prodchnuta také řada dalších společenských událostí, jako převoz ostatků Karla Hynka Máchy ze zabraného území Litoměřic do Prahy a následný pohřeb na Vyšehradském hřbitově. V demonstraci vyústily vzpomínkové slavnosti k 55. výročí smrti Bedřicha Smetany. Umělcův hudební odkaz se tak ještě naléhavěji připomínal jako apoteóza naší kulturní historie.

Významnou manifestací vlasteneckého úsilí se mělo stát uctění památky mistra Jana Husa. Oslovy se konaly pod záštitou tehdy jediné povolené politické strany, Národního

souručenství, a podle toho taky vyzněl jejich celkový ráz. Přibližně patnácti tisícům účastníků, kteří se 6. července sešli na Staroměstském náměstí, byl vnucován pocit malosti, vědomí, že český národ nemůže pomýšlet na vlastní stát ani na účinný odpor vůči mocnému sousedu, Německu. Celá událost nakonec dopadla proti duchu tehdy proklamaných idejí a znamenala zřejmý debakl.

Vzdorná nálada stoupala. V kinech se ozývalo kašláni a dupot, kdykoli se během Zpravodajského týdeníku objevil na plátně někdo z představitelů Říše. Podobně tomu bylo, když se promítaly záběry z německého tažení do Polska. Projevy odporu se v podobném ohledu vyhrotily natolik, že provoz některých biografů, zejména v Praze, byl omezen, či docela zastaven.

Ve stejném smyslu se nesla mnohá divadelní představení. Diváci vděčně přijímali sebemenší jinotaj nebo politickou narážku. Místy rozjitřeného citu se stávaly i vinárny a restaurace, kde více než jindy zazníval vlastenecký zpěv. Okupační úřad proto některé písně zakázal, především *Hej, Slované a Šestého července*. Česká část hymny se však kupodivu směla zpívat dál.

Vzrušené společenské klima nasvědčovalo, že na okleštěném území Čech a Moravy, v Protektorátu, dojde brzy k výbuchu všeobecné nespokojenosti. V úvahu nejdříve přicházelo 30. září jako výroční den podepsání neblaze proslulé Mnichovské dohody. Odbojný záměr se však nakonec zúžil v bojkot hromadné dopravy v hlavním městě. „Žádný věrný Čech nepoužije jejích služeb,“ vybízely letáky. „Manifestačně tak projevíme svůj odpor k poněmčování a k teroru.“

A skutečně, většina tramvají a městských autobusů jezdila ten den poloprázdná. Cestovali převážně jen Němci. Zdálo se však, že zatím jde pouze o náznak budoucích demonstrací. Postupně se objevovala další data možného

všelidového vystoupení: 8. či 14. října. Ale ani tahle předpověď se nesplnila. Posléze vše naznačovalo, že k zásadnímu střetu české veřejnosti s nacistickou mocí dojde během 21. výročí vzniku bývalé republiky, 28. října. Den, na který se tak dlouho čekalo, se zdál na dosah.

Kapitola 1

Do Hlávkových kolejí dorazil Jan po setmění a večeri stihl na poslední chvíli. Z jídelny se vydal do pátého patra. Chodbami se rozléhala směsice hlasů, šum a křik. Jako vždy v tuhle dobu. Občas si tak Jan připomene něco z časů, kdy sloužil na vojně. Bydlí tu už třetím rokem a navykl si nic z toho nevnímat, i když se dnes cítil obzvlášť unaven. Od rána si připadal jako v jednom kole. Přednášky, praktika, stáž. Přitom bylo třeba přebíhat z jedné budovy do další, často velmi vzdálené. Nakonec čekala Jana cesta za kondicemi, málem přes polovinu Prahy.

Představa, že si konečně odpočine a půjde brzy spát, však vzala za své ve chvíli, kdy stanul na prahu svého pokoje. Jako by se tu srotilo osazenstvo celého poschodí. Jistě, nic neobvyklého, děje se tak často, a nejen zde, ale i kdekoli v sousedství. Třeba z docela malicherného důvodu, a pak se klábosí do samé večerky. A v téhle době zvlášť. Nálada mezi lidmi je rozjitřená a není divu, do výročí vzniku bývalé republiky zbývá už jen několik dní.

Nevelká místnost, poněkud spartánsky zařízená, s nezbytnými kusy nábytku, s málo lákavým výhledem do kolejního dvora, sotva stačila všechny pojmut. Někteří si přinesli židle, jiní posedávali, kde se dalo. Jan se mezi nimi snažil proktestit ke skříni, aby si odložil kabát a aktovku. Když se pak rozhlížel, kam si sednout, objevil kousek místa na vlastní posteli. Vmáčkl se mezi ostatní, a pořád ještě

netušil, o co tu vlastně jde. Nablízku si všiml Maxe, svého spolubydlícího a od letoška předsedy kolejni samosprávy. Držel cyklostylovaný list. A bylo už na první pohled zřejmé, že je to leták. Praha je jich zase plná. Všechny k něčemu vybízejí nebo před něčím varují. Max si chvíli sjednával klid, pak začal číst. „Osmadvacátý říjen nám vždy byl a zůstane svatý,“ deklamoval s důrazem na každé slovo. „A protože se Hitler znovu holedbá naší pasivitou jako vděkem za to, že nás vzal pod svou ochranu, je třeba přesvědčit svět, že opět lže...“

Podobná prohlášení v záplavě jiných výzev však už sotva koho mohla zajímat.

„Úvod vynech,“ ozvalo se od okna. Podle hlasu to byl Valík. Dřepěl na zemi, kolena zapřená do dlaní, přes záda ostatních ho nebylo vidět. „Co je tam dál?“

Max, podsaditý hoch s bystrými očima, kulatým obličejem a hnědými vlasy ulízanými na pěšinku znejistěl. Nahlédl do letáku o několik řádků níž. „Instrukce,“ odpověděl, „jak se 28. října chovat v soukromí a na veřejnosti.“

I teď ovšem sklidil ne jeden úšklebek. Maxe to naštvalo. Proč se tu tedy dnes vlastně sešli, když berou všechno s tak ironickým nadhledem. Rázem se rozhodl zbavit se Černého Petra, který mu uvízl v hrsti. Postřehl nablízku Jana a obrátil se na něj s gestem, které se nedalo odmítnout. „Čti dál,“ řekl a předal mu list.

Jan se tím necítil nijak nadšený, přesto se letáku chopil a zběžně ho přelétl pohledem. „Takže,“ snažil se navázat na Maxe, „v rodinách poučovat děti o významu výročí, které letos poprvé budeme vzpomínat v čase nesvobody. Dospělí by se měli zdržet jakékoli zábavy, například návštěvy divadel, biografů a podobně. Zato je vhodné navštěvovat v hojnější míře kostely, kulturní památky, muzea. Případně, je-li to možné, poklonit se památce prezidenta Osvoboditele na hřbitově v Lánech...“

Ustal ve čtení, chtěl se přesvědčit, jestli ho někdo vůbec poslouchá. Kupodivu byl klid, a tak pokračoval. „Obléci se toho dne do svátečních šatů. Ulicemi procházet rozvážně, muži s kloboukem v ruce, ženy se zahalenou hlavou...“ Když sklouzl pohledem níž, zarazil se. Odhadl, co bude následovat. „V případě demonstrace chovat se vůči zasahujícím orgánům pasivně, neklást odpor...“

Stalo se, co předpokládal. Zvedl se nesouhlasný šum, dokonce i pískot. „Ale tady to tak je,“ bránil se Jan a předchozí větu zopakoval. Neklid se však už nedal utišit. Jan pochopil, že nemá smysl číst dál.

„Pak se ale můžeme na všechno vykašlat,“ vykřikl kdo si. Panoš, jedna z těch horkých hlav. A hned dodal „A co trikolory? A červené pásy na rukávech? A masaryčky...?“

Jan nakoukl do letáku. O trikolorách tam následně byla zmínka. O ostatním však nikoli.

Panoš jako by čekal právě na tuto chvíli. Vyběhl na chodbu, svůj pokoj měl naštěstí naproti, a hned se zase vrátil. V jedné ruce držel zabalenou krabici, ve druhé smotek tříbarevných proužků. Ani na nůžky nezapomněl. „Račte si posloužit,“ usklíbl se, „vystačí málem na celé koleje.“

Taková vzácnost!

V prodejnách s galanterií jdou nyní trikolory na dračku. V jedněch novinách psali nedávno, že Prýmkařské závody jich od léta vyrobily množství, které by představovalo délku tří kilometrů.

Přesto po velkorysé nabídce zatím nikdo nesáhl. Pozornost spíše budil obsah krabice. Panoš chvíli napíнал zájem ostatních, pak sňal obal a vyndal čepici. Jenže jakou! Právě tu masaryčku, čapku vojenského střihu, známou z portrétů TGM. Okázale si ji nasadil a zatočil se jako holub na báni. „No, jaký jsem?“ Pitvořil se. Potom ji nechal kolovat.

Když doputovala čepice k Mastníkovu, pohrdlivě si ji změřil a pronesl: „Kdo ví, jestli na takovýhle tretky vůbec dojde...“

Bylo zřejmé, co má na mysli. Zvěsti se teď lavinovitě šíří a každý by jim rád uvěřil. O tom, že Rusové už jsou nablízku a že dny protektorátu jsou sečteny. Některé okolnosti jako by tomu nasvědčovaly. Třeba v Táboře, kde žijí Mastníkoví blízcí, kmostr a kmošťenka, Mrázkovi se jmenují. Vojenští policajti, kteří se tam před časem zabydleli, propadli během jedné noci takové panice, že si v čistírně narychlo vyzvedávali svršky, a ráno po nich už nebylo ani památky. V Písku se stalo něco podobného. Jednotka wehrmachtu, umístěná ve škole, odtáhla rovněž za noci s nebyvalým spěchem. Obyvatelé se nazítrí shlukli na náměstí, volali protiněmecká hesla a strhávali dvojjazyčné tabulky.

Jenže jak se pak ukázalo, v obou případech šlo o běžný, třebaže náhlý přesun. V téhle době ovšem nic mimořádného. Německé jednotky se přesunují sem a tam, válka v Polsku nedávno skončila a je to znát i na přesunu okupačních vojsk. A pokud jde o Rusy? Kdo ví, jestli se nám vůbec chystají přijít na pomoc. Pořád přece platí sovětsko-německý pakt. Ostatní spojenci pomoc váží na souhlas západních států. Přitom Hitler se uloupených území tak snadno nevzdá. Cožpak nedávno neprohlásil, že třetí říše neskončí dřív než za tisíc let? Povzbudivá nálada tak zase hned opadla a na přetřes přišly jiné, také dost zneklidňující zvěsti. Třeba o tom, že se k nám přesunují esesácké oddíly, smrtonoši, kteří v zemi našich sousedů předvedli své krvavé dílo. K. H. Frank vyhrožuje, že pokud k chystaným demonstracím dojde, nasadí je do ulic. Pak by ke skutečnému masakru nebylo daleko.

Ale šíří se i jiné zprávy. Zfašizovaní studenti, zvláště z německé techniky, mají být 28. října vyzbrojeni civilními revolvéry. Nebo zprávy o tom, že žáci německých měšťanek, třeba v Královských Vinohradech, se učí strhávat chodcům z klop trikolory. Případně i odznaky. Jenže

jaké? Všechny české organizace a spolky byly přece po 15. březnu zrušeny. Až na politickou stranu Národní souručenství. A právě s jejich plechovými plíšky si dovedli vtipálkové poradit. Jsou na nich vyznačena dvě velká písmena – začáteční písmena NS. Když se však odznak obrátí, pořadí se změní a je jim přiřčen jiný význam – Smrt Němcům. Tahle pořouchlost se teď šíří Prahou a každý se po cetkách shání.

Čas běžel. Semlelo se mezitím kdeco a k večeru nebylo daleko. Z letáku, který dnešní debatu vyvolal, zbyla už jen hrudka zmačkaného papíru. Masaryčka bez povšimnutí ležela na stole, stejně jako smotek trikolor. Nálada poklesla, protože situace je ve skutečnosti jiná, než jak by si ji všichni přáli vidět. Karty hrají do rukou Hitlerovi. Tažením do Polska se hranice posunula o tisíce kilometrů na východ. Představa cizí pomoci se ztrácí v nedohlednu. Přitom se stačí rozhlédnout kolem. Všude vládne moc, násilí a zvůle. A jejich armáda a gestapo si jen tak lehce dají líbit, když lidé vejdou do ulic a dají najevo své smýšlení?

Začali se rozcházet. Max se je snažil v poslední chvíli zadržet. „Tak mě napadá,“ snažil se překřičet nastalý ruch a skřípot židlí, „jestli bychom neměli svolat do příští soboty plenárku a domluvit se, co a jak?“

Dosti opožděná otázka ve chvíli, kdy se všem už klíží oči. Ostatně schůze se konají vždy začátkem akademického roku, a tak se před měsícem stalo. Svolat je však lze i podle naléhavosti, a možná že právě taková situace nastala. Jak se sami přitom zachovají, jestliže k chystaným demonstracím skutečně dojde? Vydadí se společně do ulic, nebo každý na vlastní pěst? Nebo dokonce někteří zůstanou v bezpečí domova a počkají, jak všechno dopadne? Pokud by se to ovšem stalo, byl by to výsměch historii. Vždyť právě studenti vždycky stáli v prvních řadách zastánců svobody!

Otázka zatím vyzněla naprázdno. Nakonec nezáleží přece jen na rozhodnutí těch, kteří se tady sešli. Na jedné věci se však shodnout stačili. Že se teď události pohnou překotně a že se může stát cokoli. Včetně možnosti, že ze všech odhodláních nakonec zbude jen planý úmysl, plácnutí do vody, nic víc, což se předtím stalo už nejednou.

Kapitola 2

Ted' na konci října se brzy stmívá, a tak kolem šesté, na kdy si dal Jan v podloubí Národního divadla s Marií sraz, byla už téměř tma. Přišel o něco dřív, jak měl ve zvyku, a rozhlížel se kolem. Upoutala ho vývěska s ohlášenými inscenacemi. Napadlo ho, co se bude hrát 28. října, v den, kdy by se lidé podle rozšiřovaných letáků měli spíše stáhnout do soukromí. Zjistil, že na programu je Shakespearova hra *Macbeth*. O tomto představení se nyní po Praze hodně mluví. Vždyť kdo by si do postavy neurvalého surovce nepromítl samotného Hitlera? Často se přitom ozývá potlesk na otevřené scéně. Zvláště když lady Macbeth, představovaná Olgou Scheinpflugovou, pronáší slova plná naděje: „Byť sebehlubší vládne noc, naděje znovu vzejde...“

Pod vytištěným textem byla připojena ručně psaná výzva: „Ředitelství Národního divadla žádá se vší vážností diváky, aby se zdrželi projevů, jež by obsahovaly sebemenší náznak demonstrace.“

Sotva Jan dočetl, instinktivně se otočil a spatřil za sebou Marii. Ucítil mrazení, tak jako pokaždé, když se znovu setkávají. Měla na sobě oblek šitý ze světlého žoržetu a lehkou saténovou šálu. Mlha se jí zachytila ve vlasech, hnědavý pramen jí padal do tváře.

Vzali se za ruce a přešli rušnou křižovatku, plnou rozplizlých stínů, pablesků padajících z oken protější kavárny Vltava. Dali se písečnou cestou podél břehu řeky. Blížící se noc byla ozvučená směsicí hluků, jež za dne nejsou tak

zřetelné. Zdálky houkal opožděný parník. Vypadal jako příšera ploužící se po kalné hladině.

Mluvili spolu o běžných věcech, které přinesly uplynulé dny. Náhle však, jako by nebylo třeba slov. V poslední době nic neobvyklého. Nečekané zámlky mezi nimi nastávají často. Jan najednou bez příčiny zvažní a chvíli trvá, než se zase vrátí do přítomnosti. Trápí se snad něčím a odmítá o tom hovořit? uvažovala Marie. Nejdříve si s tím nelámala hlavu. Je přetížený, říkála si, má plno starostí, zvláště se zkouškami, které většinou skládá předčasně. Sama za ním v tomhle ohledu pokulhává až běda. Pak ji ale některé okolnosti uvedly přece jen do střehu. Nedávno si od ní vyžádal dopisy, které jí poslal jako voják z Brezna v době loňské mobilizace. Dosud jí je nevrátil. Marně uvažovala proč. Podobných znepokojení bylo najednou víc. V Lucerně právě uvádějí premiéru *Cesta do hlubin študákovy duše*, s Plachtou, Peškem, Marvanem. Tolik se těšila. Lístky už měli koupené, a přece se na poslední chvíli omluvil. Nečekaně se mu prý ohlásili přátelé, které znal ještě jako mediky. Osud je pak po promoci zavál kamsi na moravsko-slezské pomezí, do blízkosti protektorátních hranic. Právě že tam! Tehdy Marii poprvé napadlo, jestli se nezapletl do něčeho nebezpečného.

Věděla však, že začít s kázáním právě teď nemá smysl. Jen by si tím pokazili dnešní večer. Ostatně víc než navracené dopisy či schůzka s tajemnými přáteli ji znepokojovalo něco jiného. Tajemství, které jí pod slibem mlčenlivosti sdělil Max. Minulý týden si po večeri sbalil Jan kufr a oblékl se tak, jako by se chystal na delší cestu. Jenže kam? Domů se po začátku školního roku vrací, stejně jako ostatní studenti, nejdříve před Vánocemi. Podezřele rychle se pak vytratil z kolejí. Jenže, náhoda tomu chtěla, poblíž Hlavního nádraží potkal Panoše. Na otázku, kam cestuje, odpovídal zmateně a topil se v rozpacích. S tak neurčitým pocitem

se rozloučili. Kupodivu kolem půlnoci byl už zase zpátky v kolejích. Bez vysvětlení vyndal věci z kufru a ráno jako by už o ničem z toho nevěděl.

Duševní zkrat? Jednání bez rozmyslu?

Ale takový Jan nikdy nebýval. Snad jen několik jeho přátel z nejbližšího okruhu tušilo, oč by mohlo jít. Nasvědčovaly tomu občasné Janovy zmínky, že když se Němcům nelze bránit doma, je třeba se poohlédnout za kopečky. Přes Německo a Polsko to sice již není možné, ale dosud zbývá Balkánská cesta: Maďarskem nebo Jugoslávií, a dál pak přes moře. Bezpočet kilometrů s neodhadnutelným rizikem, s nejasnou budoucností nebo představou návratu. Pokud by tak Jan skutečně uvažoval, zdálo se to Marii nepochopitelné. Je možné opustit stárnoucí rodiče, sourozence... i ji samotnou?

Vlastenectví, slovo, kterým se nikdy nezaklínal a které sotva kdy vypustil z úst, navozuje sice nejposvátnější city, zároveň však může v těchto nebezpečných dobách vést k nezvratným rozhodnutím. Jan k takovému způsobu uvažování neměl daleko. Když loni po vyhlášení mobilizace obdržel povolávací rozkaz, okamžitě se chystal odjet ke své posádce. Byl přitom natolik rozrušen, že se v nastalém chvatu zapomněl přezout a teprve ve vlaku si uvědomil, že má na nohách pantofle. Sám se k tomu později přiznal a sklidil za to pár štiplavých poznámek. Marii ovšem podobná historka jako zábavná příliš nepřipadala. Svědčila o tom, jak hluboce je v něm zakořeněna myšlenka hájit vlast. Doma o něčem takovém nikdy nemluvili, dokonce v měšťance ani na gymnáziu se nesetkal s kantory, kteří by mu podobné přesvědčení do mysli vštěpovali.

Něco z toho se odrazilo i v době, kdy se rozhodoval o budoucím povolání. Pro všestrannost talentu mohl jít studovat vlastně cokoli. Kupodivu se rozhodl stát se vojenským pilotem. Do letecké akademie ho nevzali, prý kvůli

nevyhovujícím zraku. S takovým zdůvodněním se však nehodlal smířit. Vydal se na olomouckou kliniku ke známému očnímu lékaři profesoru Vej dovskému. Vyšetřením se naopak zjistilo, že má zrak vynikající. Důvod odmítnutí se tak jevil ve falešném světle. Svého úmyslu se však nechtěl vzdát. Dobrovolně nastoupil základní vojenskou službu. Doufal, že se tak k letectvu dostane oklikou. Jenže v Breznu, na Slovensku, kam narukoval, ho přidělili k jezdecktvu. Ve škole pro záložní důstojníky stejně dlouho nepobyl. Zamíchal se do sporu, v němž se proti vedení učiliště zastal vojáků maďarské národnosti. Ostatně už na gymnáziu si vysloužil přezdívku advokát chudých. Následky se dostavily okamžitě. Z četaře aspiranta byl degradován na řadového desátníka. Navíc ho převeleli do Prahy, do ruzyňských kasáren. Ale takové změně byl rád. Zároveň se definitivně rozhodlo o jeho budoucnosti. Začal studovat medicínu. Už předtím, po maturitě, ho někteří kantoři a také litovelský lékař a starosta tamního Sokola, doktor Strava, přemlouvali k takové životní dráze. Jen si teď obstaral několik učebnic a začal se připravovat. Vědomí předchozího debaklu se však nezbavil. Alespoň do doby, než se znovu setkal s Marií. Uvědomil si totiž, že bez téhle nepřijemné životní epizody by se s ní znovu už nikdy nesetkal.

Šli dál. Vzpomínky, to byl pohled do křivého zrcadla. Marie se najednou zastavila a ukázala do nezřetelné, ztemnělé dálky. „Bylo to někde tamhle, pod stadionem, poblíž kolonie, kde lidé žili jako chátra. V maringotkách, v kůlnách, ve vyřazených vagonech. A ty jsi, Jene, řekl, že jednou, až dostudujeme, usadíme se u nás někde na Hané a budeme léčit zrovna tak chudé lidi.“

„Ano,“ přisvědčil Jan. „A proto nebudeme nikdy žít v blahobytu.“

Marie se podivila, jak dopodrobna si tu větu pamatoval. Vyčítavě přikývla.

„Ale na tom se přece nic nezměnilo,“ trval Jan na svém.

„Ne?“ ironicky se usmála Marie.

K loňským Vánocům jí Jan daroval knížku, román *Vítězové nad hladem*. Tehdy se hodně četl, napsal ho Paul de Kruif. Pojednával o mladém lékaři, který už jako vědec vzbuzoval velké naděje. Ocitl se na stopě vyvinutí léku proti novému viru malárie, šířícímu se Afrikou. Pak se ale oženil s krásnou a urozenou dívkou. Nastěhoval se k ní do paláce plného lesku. Laboratoř osaměla, neobyčejný talent byl promarněn. K věnování, které jí Jan vepsal, připojil francouzsky *jamais, jamais!* Věděla, co to znamená: Nikdy, nikdy!

Celý ten příběh jako by neměl s přítomností žádnou souvislost. Ale jen zdánlivě. Naznačoval totiž, čeho se Marie nejvíce bála, aby Jan, třeba v nejušlechtlejším úmyslu, také nepromarnil své mimořádné nadání. Opravdu, teď by k tomu stačil jeden neuvážený krok...

Vrátili se k představě, kterou si vysnili pro budoucnost. „Aby to všechno mohla být pravda, Jene, musíme především přežít. Zanech proto těch velikých myšlenek...“

Neodporoval jí, byl přesvědčen, že existují věci, kterým nemůže žena rozumět. Jejím údělem bylo od pradávna střežit oheň krbu. Sebemensi ohrožení této jistoty je pro ni nepřijatelné. Ani Marie nebyla v podobném ohledu jiná...

Ocitli se v Platněrské ulici. Až do loňska sem Jan chodil doučovat syna známého pražského advokáta. Poblíž stávala socha středověkého bojovníka, a proto se tady dosud říká U Ozbrojence. Místní lidé se nazývali platněři. Jejich živobytím bylo vyrábět válečné nástroje k zabíjení a ničení majetku. Meče, kuše, halapartny. Kolik potoků krve bylo prolito přičiněním příslušníků právě oněch počestných řemesel!

Představa domu, kde Jan dával kondice, ožila. Jan si vzpomněl na to, co nedávno slyšel od svých současných

svěřenců. Dostali za úkol upravovat články ve školní čítance. Některá místa museli začerňovat tuší. Například větu z Máchova *Máje* „Vůdce zhynul“ museli změnit na „Pán zhynul“, výraz vůdce je teď vyhrazen jen Hitlerovi. Množství pojmů se přitom nesmí překládat vůbec, jako třeba protektorát Böhmen und Mähren. Někteří lidé tvrdí, že je to tak vlastně dobře. Protože čím cizejší nám některé výrazy zůstanou, tím lépe. Navíc slovo protektorát komolí na protentokrát jako výraz přesvědčení, že skutečně jde jen o pomíjivou epizodu českých dějin.

„Ale s tím slovem vůdce to opravdu není jen tak,“ vzpomněl si Jan. „Připomíná ti něco jméno pátera Tylínka?“ Marie zavrtěla hlavou.

„Ani z loňských poutí a srazů?“

Až teď si uvědomila, že to byl vyhlášený řečník. „Co je s ním?“ nechápala. „Poutě ani tábory lidu se už přece nekonají?“

„Ale lidi chodí dál do kostela na jeho kázání. A víš, co v jednom z nich nedávno řekl? Že každá spořádaná společnost má své politiky. Jen banda lupičů že má svého vůdce... Ještě toho dne ho gestapo odvedlo v klepetech.“

Marie se roztrásla zimou. „Pojď už,“ řekla a upřela ke kamennému podstavci opovržlivý pohled. „Jako by tam ten zbrojnoš pořád stál a vysmíval se nám.“

Jan přikývl. Důvod by k tomu měl. Přinejmenším ten, že v posedlosti válčení se lidstvo nepoučilo.

V šerosvitu, v povinném zatemnění, došli ke Staroměstskému náměstí. V blízkosti paláce Kinských se na girlandě zmítala obrovská plachta s Hitlerovou podobiznou. I z dalších okolních žerdí pleskaly nacistické vlajky. V místech, kudy kráčela česká historie, působila ta cizácká výzdoba provokativně.

Vešli dovnitř. Ale tísnilo se tady tolik lidí, že se daleko ode dveří nedostali. Kapli vévodil třídílný oltář, po stra-

nách se odrazil lesk mozaikových oken. Ozdobná černá rakev spočívala na kamenném podstavci a byla obložena věnci. Zprava, poblíž stěny, je upoutaly barvotiskové pohlednice a obrázky s vlasteneckými motivy. V místnosti se odrazilo světlo z velkého množství zapálených svící a také z bakelitových kelímků. Návštěvníci, kteří zůstávali před ohrazeným prostorem, strnule hleděli před sebe. Jakoby s vyslovenou otázkou, co bude dál. Neustále se sem však tlačili další a bylo třeba jim uvolnit místo. Proto se Marie s Janem ocitli za chvíli pod širým nebem. Mlčeli. Potom Jan řekl: „Vidíš, i tohle místo nám vlastně Němci už vzali.“

Marie nechápala. „Jak vzali? Přeci těch lidí, květin a svíček...“

Jan přikývl. „Jenže teď je večer, skoro noc. Měla bys ale vědět, co se tu děje ve dne. Zrovna jako minulou středu. Právě jsem šel kolem. Konala se tu slavnostní přísaha nováčků SS.“ „A proč zrovna tady?“ žasla Marie.

„Stará germánská tradice,“ odpověděl Jan. „Němci ctí hroby neznámých bojovníků a nehledí na to, na čí straně padli. Myslím ale, že jim tahle pieta dlouho nevydrží. Zvláště po tom, co nedávno předvedli v Polsku.“

Zafičel ostrý vítr. Konzoly vydaly znovu chřestivý zvuk. Vůdce se na obrovité plachtě zachvěl, jako by jím projela divoká křeč. Navzdory pozdní době bylo tady pořád stále ještě dosti rušno. Z protější strany náměstí, od pivnice, se vyhrnulo několik rozjařených vojáků. Hulákali jakousi odrhovačku, potom propukli v divoký smích. Jan se zamračil. Marie tušila, jaké myšlenky mu už zase táhnou hlavou. Když spolu procházejí tím místem a míjejí Němce v uniformách, pění se mu krev. Nejednou se jí pak přiznal, že by se na ně v té chvíli nejraději vrhl a srazil je k zemi. Zřejmě se tak cítil i nyní. Nenáviděl Němce a nesnášel i jejich řeč. Odmítal se ji učit. Na maturitním vysvědčení měl samé jedničky, jen z němčiny dvojku.

Z pootevřeného oka vinárny zněl orchestrion. Janovi cosi problesklo hlavou. „Vzpomínáš si na písničku, která se až do letošního jara hrála v kdejákové putyce: *My Prahu nedáme, radši ji zbouráme...*“ Marie přisvědčila.

„Jak snadno se tenkrát vlastenčilo!“ povzdechl si Jan. „Pak nás ale obsadil Hitler, a kam se najednou poděli všichni ti horlivci?“

Stáli před orlojem, hodiny cinkaly, vrátka s apoštoly se uzavřela. Čas letěl nějak jinak. „Stéblo trávy by teď Němcům nepřeložili přes cestu, natož aby bourali Prahu.“

Marii se ten příměr zdál přehnaný. „To přece nemůžeš brát tak doslova,“ namítala.

„Jistě,“ souhlasil Jan, „ale i tak. Nakonec to za ně málem udělal Göring. To když letos v březnu na jednání s Hitlerem vyhrožoval, že když Hácha nepodepíše smlouvu o dobrovolném předání Čech a Moravy, Luftwaffe srovná nazítří Prahu se zemí.“

Marie o tom dosud nic nevěděla. „Myslíš, že by to opravdu udělal?“

Jan přikývl. „S rozkazem ke vzletu se v tomto případě počítalo hned druhý den v šest hodin ráno. Bylo však špatné počasí a letadla by nemohla vzlétnout. Navíc už to nebylo potřeba, smlouva byla hotová.“ Zamyslel se. „Když se pak Hácha vracel s ministrem Chvalkovským domů, řekl: „Národ mě asi za ten podpis prokleje. Ale dál stojí Svatý Vít, Hradčany, Karlův most...“

„Odkud to všechno víš?“ divila se Marie.

„Z jedněch francouzských novin, už ani nevím, ze kterých. Ale rozhodně to byly jedny z posledních, které se u nás daly ještě v té době sehnat.“ Marie se zamyslela. „Takže když se to tak vezme, měli jsme vlastně tenkrát štěstí. Štěstí, že dnes ještě žijeme.“

Jan se zatvářil, jako by spolkl něco nepříjemného. „Štěstí?“ opakoval po ní pohrdlivě, „jaképak štěstí! Cožpak je

normální, aby lidé v našem věku, o kterém se říká, že je nejlepší, nejkrásnější v životě, museli o podobných věcech jen uvažovat?“

Stejný pocit měla Marie z celé dnešní schůzky. Přitiskla se k Janovi. „Slib mi,“ pravila téměř prosebně, „že už o ničem z toho nebudeme dnes hovořit. A že se alespoň na chvíli budeme tvářit, jako by nic z toho nebyla pravda...“

Kapitola 3

Občas se Marii vybaví vzpomínka na to, jak se s Janem seznámila. Bylo to v sextě litovelského gymnázia. Blížilo se pololetí, čas zkoušení, a také písemka z matematiky. S tímhle předmětem byla vždy na štíru. A tak jí třídní profesor, Krouže se jmenoval, promluvil do duše: „Kafková, dám vám dobrou radu, požádejte některého studenta z vyššího ročníku o doučování.“ Ale hned připojil: „O jednom bych věděl, je to Opletal z oktávy. V matematice vždy patřil k nejlepším.“

Marie ho dosud znala jen zběžně. Věděla, že je úspěšný sportovec a že vyhrává většinu školních závodů, zvláště v běhu a gymnastice. Čekala ho však maturita a Marie váhala, jestli ho může oslovit, když sám má teď svých starostí dost. Pak si ale dodala odvahy a počkala na něho před učebnou. Když vyslovila svou prosbu, nejdříve trochu zaváhal, ale potom přikývl. „Dobře, sejdem se zítra po vyučování. Řekneš mi, s čím máš problémy.“

Marie se o svém hovoru zmínila spolužačkám, které na tom byly se znalostmi z matematiky podobně. Tak se stalo, že na něho další den čekal celý houf děvčat. Zarazil se, Marie včera mluvila jen o sobě. Ale nedal na sobě nic znát a začal s opakováním látky. Vysvětlil jim postup při řešení náročnějších příkladů, zadal domácí úkol a navrhl další setkání, když jim nebude něco jasné.

Kupodivu přišla už jenom Marie. Dodnes je to pro ni záhada. A písemka pro ni dopadla nad očekávání dobře. Snad nejlépe za dobu dosavadního Mariina studia. Běžela

za ním o příští přestávce. Chtěla mu poděkovat. Jen mávl rukou. Marie tehdy nevěděla, že doučování je pro něj již docela běžnou věcí.

„Kdybys ještě něco potřebovala, ozvi se,“ usmál se. Ale byla to pro něj spíš nezávazná věta na rozloučenou.

Školní rok skončil, Jan odmaturoval. Marie ho pak náhodně zahlédla o prázdninách zdálky na litovelském náměstí. Asi ji ani nepostřehl. Pak už nevěděla, co se s ním stalo. Zmizela z obzoru jeho života. Znovu se sešli po dvou letech, jenže za jakých okolností!

Marie složila zkoušku dospělosti a nastoupila na pražskou lékařskou fakultu. Nastěhovala se do podnájmu a její spolubydlící Berta, také medička, jenže z vyššího ročníku, jí poradila, aby si na úvodní přednášku pospíšila. V auditoriu že bývá více studentů než obvykle. Zařídila se podle toho. Jenže kdykoli si chtěla sednout, slyšela: „Obsazeno, obsazeno.“ Postupovala výš po schůdcích posluchárny, až se konečně zdálo, že uspěla. Zaznělo však stejné upozornění. Kdosi se jí zastal: „Jaképak obsazeno. Sedni si a je.“

Marie vzhlédla a nechtěla věřit vlastním očím. Spatřila před sebou Jana. Překvapení to bylo ohromující. Nechápala, jak je možné, že se setkávají ve stejném ročníku, když Jan maturoval o dvě léta dříve. Řeč se hned stočila k domovu, na období na litovelském gymnáziu. Došlo samozřejmě i na zmínku o pomoci, jíž ji tehdy zachránil před pohromou z matematiky. Přednáška mezitím začala a Jan se stačil už jen zeptat, jestli se jí podařilo sehnat všechny učebnice a skripta. A pokud jí některé chybějí, ať dá vědět, v kolejích, kde bydlí, se dá opatřit ledaco. Marie vděčně přikývla a na list vytržený ze sešitu napsala adresu svého podnájmu.

Nečekané setkání ji rozrušilo. Až dosud měla Jana v povědomí jako rozjíveného kluka, a zatím již vospěl v pohledného muže. Stále ho tak vidí před sebou: štíhlého,

silného v ramenou, s hnědýma očima a kaštanovými vlasy. Vnímala jeho podmanivý úsměv, kterým odhaloval bílé zuby. Zvědavost jí nedala, aby nepátrala, jestli se kolem něj mezitím netočí nějaká dívka. Bohužel se nemýlila. Byla to Jiřina Břenková, kolegyně z ročníku. Marie zesmutněla. S tím se nedá nic dělat, ostatně budou si i tak nablízku.

Sotva uplynul týden, někdo zaklepal na dveře jejího podnájmu. Jan! Pod paží držel několik učebnic, zrovna těch, které se obtížně shánějí. Celou ji to rozhodilo. Vyzvala ho, aby se posadil, a hned bylo zase o čem hovořit. Dozvěděla se, že Jan bydlí v Hlávkových kolejích, které kdysi založil pro studenty z nemajetných rodin známý mecenáš Josef Hlávka. Podmínky přijetí že byly přísné, předpokládaly maturitní vysvědčení s vyznamenáním a že bude třeba po každém semestru vykazovat výborný, nikoli jen dobrý prospěch. S pobytem že je spojena i řada povinností, které v jiných kolejích nejsou běžné, jako navštěvovat kurz francouzštiny, a dokonce i nutnost osvojení si základu šermu. To aby se studenti z chudých rodin dovedli ve společenské vytříbenosti rovnat chlapcům ze šlechtických a měšťanských rodin. Zato se ale chovancům dostává výhod, o nichž by se jim jinak ani nesnilo. Měsíční poplatek za ubytování a stravu činí jen tři sta korun a každoročně dostávají nové ošacení. Proplácí se jim jízdné na vánoční a letní prázdniny.

Došlo i na vysvětlení, proč se ve studiu opozdil o dva roky. Možná o tři, sám neví. Narodil se totiž na Silvestra 1913, v křestním listě má zapsaný až následující letopočet. Padla zmínka o vojně, kterou po maturitě nastoupil. Tuhle epizodu svého života však přešel jen zběžně a už se k ní nevrátil. Bylo toho moc, o čem stačili hovořit, odpoledne se protáhlo do samého večera.

Když odcházel, minul se ve dveřích s Bertou. Marie jí pověděla o nečekané návštěvě. Berta zvažněla. „Neza-

hrávej si,“ řekla bez úsměvu, „protože jak tě poslouchám, ten kluk by mohl být jednou tvým osudem...“

Marie se tajně zajímala, kdo je vlastně Jiřina Břenková. Zjistila, že důvod k žárlivosti by tu byl. Pochází z vlivné a bohaté rodiny, kromě jiného její strýc Ludvík Krejčí je známý generál a politik. Během loňských událostí kolem Mnichova se o něm dost mluvilo a psalo. A co činilo Jiřinu obzvlášť nedostižnou? Vlastnila auto, červenou bugatku.

Zanedlouho slavila Jiřina ve vile svých rodičů narozeniny. Kartičku s pozvánkou poslala i Janovi. Kupodivu se omluvil. Zdálo se to nepochopitelné. Když kvůli ničemu, pak alespoň pro možnost navázat konexe. Předem bylo zřejmé, že se tam sejde pár vlivných lidí. A takové známosti se mohou hodit. Třeba pro doporučení doučovat děti ze zámožných rodin. Stalo se. Jan tím zároveň dal najevo, které z obou dívek dává přednost.

Brzy pak spolu začali chodit. Postupem času si Marie nedovedla život v Praze bez Jana představit. Stále mu chtěla být nablízku, starat se o něj. Jan si v míře citu nepřipadal jinak, přesto se začal bát. Všiml si, že mu Marie dává přednost před samotným studiem. A rozdíl ve zdolávání zkoušek se skutečně zvětšoval. Přitom většinu z nich skládal Jan před termínem. Zdálo se obdivuhodné, kde na to bere čas. Vždyť byl zároveň místopředsedou kolejní samosprávy a jejím sociálním referentem. Navíc zvažoval nabídku stát se demonstrátorem na fyziologii u profesora Laufbergera. Téměř neznal únavu. Vztah k Marii mu připínal křídla.

Jenže pak se obloha politického života zatáhla černým flórem. Mobilizace, ústup před Hitlerem. Všechno dokonal 15. března a následné ustavení protektorátu. Svět se změnil k nepoznání. Ručičky na ciferníku dějin se rozběhly pozpátku. Za předchozí světovou válkou se plížila další, ještě hrozivější.

Kapitola 4

Na ten den Marie nikdy nezapomene. Od časného rána vysílalo rádio naléhavou zprávu: „... německé branné síly obsazují území Čech a Moravy. Vyzýváme občany, aby zachovali klid a vyhnuli se případným incidentům, které by mohly mít nedozírné následky...“

Ozval se domovní zvonek. Přicházel Jan. Oči mu planuly. „Němci nás obsazují,“ sděloval vzrušeně. „Pojď honem, za chvíli mají projíždět Karlákem.“ Vtom si všiml, že má Marie zapnutý přijímač a že nepřichází s ničím novým. Dokonce že zná víc podrobností než on sám. Třeba že se k nám do vnitrozemí valí tři sta tisíc vojáků.

Přehodila přes sebe zimní plášť, kolem krku si uvázala šálu, nazula kotníčkové boty. Počasí venku bylo zlé, čerťi se ženili. Strhla se fujavice a útočné metličky bušily do okenních parapetů.

Dali se do běhu. Zastavili se před Faustovým domem. Právě tam, odkud loni během sokolského sjezdu přihlíželi rozjásanému průvodu. Jak nesrovnatelná chvíle!

Ve směru od pivovaru se ozval pronikavý dunivý zvuk. Předvoj přibližujících se kolon tvořily motocykly se sajdkárami. Za nimi hřměly obrněné vozy, těžká hranatá auta s houfnicemi a vyprošťovací technikou. Silnici drtily oceľové pásy samohybných děl. Lidé zírali s úžasem. Zároveň jim neuniklo, že mnoho z té nabubřelé síly prozrazuje podivnou ubohost. Většina nákladních vozů měla místo dveří jen režné plachty. Šedozelené kabátce uniformem

vypadaly spíš jako pogumované pláště. Oblečení naprosto nevhodné do nastalého počasí.

Okolní davy houstly. Lidé nezastírali strach, smutek, zoufalství. Porůznu zaznívalo volání: „Hanba, hanba!“

Marie se celou dobu úzkostlivě držela Jana za ruku. Znenadání mu pohlédla do tváře. Připadala jí jako vytesaná z kamene. Nikdy předtím ani potom ho takového už neviděla. Jako by se jí docela proměnil a vytušil, že hrozivý obraz, který má před očima, je zároveň předzvěstí jeho vlastního osudu.

Odpoledne se znovu sešli a procházeli městem. Metelice ustala, a chvílemi dokonce prosvítlo slunko. Jenže to už byla jiná Praha. Na girlandách se vzpínaly rudé praporky s hákovými kříži. Cizácká vlajka se vzpínala i nad Pražským hradem. Plochy sloužící k vylepování plakátů byly plné upozornění, že veškerou moc ve městě převzal generál Blaskowitz. Pouliční tlampače, které měly dosud sloužit k výstraze před nálety německých letadel, hřímaly úderné prušácké marše. Vojáci zaplnili kdejaký obchod. Skupovali vše, co jim přišlo pod ruku. Hory zboží mizely z regálů a polic. I cukrárny praskaly ve švech. Němci se cpali laskominami, o nichž si doma mohli už jen nechat zdát. A jak by také ne, když se německá marka směňuje ode dneška pro nás v tak nevýhodném poměru, jedna ku deseti korunám.

Kupodivu právě jídlem se okupanti snažili Pražanům zavděčit. Hned za bojovými jednotkami dorazil na Masarykovo nádraží pomocný vlak Bayern. Kuchtíci v uniformách, opásáni zástěrami, rozžehli pod polními kotli oheň a vyvěsili transparent: „Nikdo nesmí hladovět!“ Vrchol licoměrnosti. Přesto fronta na bramborový guláš nebrala konce.

„Co se to s lidmi děje?“ nestačil se Jan divit a Marie mu dávala za pravdu. Takhle se ponížít pro pouhý kus žvance. Němečtí filmaři se při tom činili. Mohli snad světu přinést názornější důkaz o tom, jak okupační armáda živí bezpočet

vyhladovělých Čechů? A zřejmě to stejně probíhalo v některých dalších městech.

I takovou podobu měl letošní 15. březen.

A to ještě málokdo tušil, že se za přívaly vojsk k nám derou další přivandrovalci, zatýkácí komanda gestapa. Do konce s předem připravenými seznamy svých budoucích obětí.

Následný den pak všechnu tu hrůzu překonal. Byl ustanoven protektorát. Hned zrána se rozneslo, že na Hrad dorazil samotný Hitler. Hnaly se tam houfy jeho příznivců, pražští Němci. Zaplavili Hradčanské náměstí a do ochrapnění volali: „Děkujeme svému vůdci!“

Když se pak Hitler spolu s Heydrichem a Himmlerem objevili v jednom z palácových oken, propukl orkán projevů nadšení.

Odpoledne přijal vůdce prezidenta Háchu. Říšský ministr Ribbentrop předal členům protektorátní vlády deklaraci o budoucím uspořádání českých zemí. Okupovaná území se stala součástí německé říše.

Život se od té chvíle změnil v každém ohledu.

Jan měl 16. března další pozoruhodný zážitek. V podvečer se s kamarády vracel do kolejí, když je poblíž Mikulášského náměstí míjelo luxusní, robustní auto s naplno rozžehnutými světly a otevřenou střechou. Ze zadního sedadla shlížel Hitler. Zřejmě se vydal na prohlídku čerstvě okupovanou Prahou. Vůz nečekaně zrychlil a vydal se ve směru Karlova mostu. Lidé ho na protějších chodnících sledovali jako uhranutí. I Jan strnul. Zločince, který nedávno rozpoutal válku a který způsobil naše národní neštěstí, měl přímo před očima.

Jak si potom nepřipomenout polární záři, jež se loni 25. února rozprostřela nad naší vlastí? Až dosud věštila podobná znamení katastrofy a války. Vyplní se její zlověstné proroctví i tentokrát?

Kapitola 5

Max poznal, že jeho večerní návrat na pokoj je nevítaný. Jan ho zřejmě tak brzy nečekal. Už na prahu ucítil lihový zápach. Viděl, jak se Jan ohání utěrkou kolem vařiče. Na podlaze poblíž ležela hromádka popela. Zbylo tam i několik ohořelých útržků papíru. Max se pro jeden sklonil. Rozpadal se sice pod rukama, ale i tak se z něj dal poznat Janův rukopis. Zřejmě šlo o torzo nějakého psaní.

Jan se však k žádnému vysvětlení neměl. Podivná věc. Sdílejí sice tenhle pokoj teprve od března, předchozí spolu-bydlící Rohál-Il'kiv ze Slovenska musel území protektorátu opustit, ale žádné tajnosti dosud mezi nimi nebyly. Jan se dál tvářil, jako by o nic nešlo. Z chodby přinesl lopatku se smetákem, popel shrnul a vhodil do kbelíku. Teprve pak si Max uvědomil, že když ráno odcházel, všiml si na Janově nočním stolku svazku uspořádaných listů, převázaných modrou stužkou. Komu jinému by mohly patřit než Marii, napadlo ho. Stalo se snad něco mezi nimi? Vždyť právě vrácené dopisy často nasvědčují mileneckým rozchodům. Nechtěl však Jana nutit k jakékoli sdílnosti. Převědł řeč jinam. „Spíš bych čekal, že tě tady najdu, jak si lebedíš na vavřínech...“ Smysl narážky byl zřejmý.

Týkal se včerejší narychlo svolané kolejší schůzky.

Byla bouřlivá, jak se dalo předpokládat.

Zprvu jako by cosi zaznívalo z letáků, kterých je teď 28. října Praha plná. Některé vzbuzují plané naděje, jiné vybízejí k rozvaze. Ve spoustě názorů na sebe upoutal pozornost chlapec, který se představil jako medik. Ale kdo ví,

co byl zač. Přístup sem totiž měli i studenti bydlící v jiných pražských kolejích.

„Politika vždycky byla a zůstane špinavá věc,“ začal. „A naším úkolem je především studovat, a ne se plést do věcí, po kterých nám nic není a které mohou Němce jen dráždit.“

Ozval se nesouhlasný šum. Max, který jako předseda samosprávy schůzi řídil, nestačil náhlé rozhorlení krotit. Mladík toho využil a znovu si vzal slovo. „Češi a Němci se nakonec stejně musí domluvit už proto, že je k tomu nutí samotná historie. Někteří němečtí vládci byli zároveň i našimi císaři, a zaniklo tím snad české království?“

Jan zprvu jen užasle poslouchal. Nestačil se divit, jakým směrem se schůze ubírá. Jejím účelem přece bylo domluvit se, co podniknou, pokud během nadcházející soboty dojde k demonstraci. A zatím se zdá, jako by bylo třeba před ní spíš varovat. A ačkoli si předtím umiňoval, i Marii to slíbil, že se dnes bude držet zkrátka, nemohl si pomoci, ruka mu sama vyletěla nahoru. Začal tím, že je třeba si uvědomit výjimečnost nastalé situace, která se už nemusí opakovat: dát světu najevo, co si národ o německé okupaci myslí. Tím spíš, že se teď stále častěji hovoří o možnosti uzavření českých vysokých škol. „Pokud by se tak stalo,“ varoval, „byl by to počátek konce naší národní existence. A o tom, že nejde o plané výhrůžky, svědčí události, k nimž došlo nedávno v Polsku. Na Jagellonské univerzitě pozatýkali na dvě stě vyučujících, převážně profesorů, a odvěkli je do koncentračního tábora. Kdo zaručí,“ ptal se Jan, „že se u nás nechystá něco podobného? Anebo že se fašistická zvůle neobrátili proti nám, studentům?“ A za naprostého ticha dodal. „Josef Hlávka, zakladatel nadace, si ve své závěti přál, aby chovanci zdejší koleje byli muži činu a naděje. Kdy jindy však můžeme jeho odkaz naplnit než právě teď, kdy možná jde o všechno?“

Toto je pouze náhled elektronické knihy.
Zakoupení její plné verze je možné v
elektronickém obchodě společnosti eReading.